

Gatu- och samhällsmiljönämnden
Tjänsteskrivelse till Gatu- och samhällsmiljönämnden

Datum:
2020-06-08

Diarienummer:
GSN-2019-03232

Tidsbegränsad dispens från lokala trafikföreskrifter om miljözon samt åtgärder för minskad genomfartstrafik i innerstaden

Förslag till beslut

Gatu- och samhällsmiljönämnden beslutar

1. att ge Region Uppsala dispens och tillåta att 40 bussar med miljöklass Euro5 under perioden 1 januari 2021 till 30 juni 2022 får köra i miljözon i Uppsala,
2. att ett beslutsunderlag ska tas fram för hur genomfartstrafiken kan begränsas på Kungsgatan i syfte att förbättra luftkvalitet och tillgänglighet för att möjliggöra ett genomförande i början av 2021,
3. att ett förslag ska tas fram på hur genomfartstrafiken på Dragarbrunnsgatan kan förbjudas om genomfartstrafik på Kungsgatan begränsas.

Sammanfattning

Region Uppsala har inkommit med en ansökan om att 40 regionbussar med miljöklass Euro5 ska erhålla dispens från bestämmelsen i miljözon klass 1 i centrala Uppsala och få fortsätta att köra inom miljözonen under perioden 1 januari 2021 till 30 juni 2022. En bedömning görs att de i ansökan framförda skälen kan anses vara särskilda och att dispens bör ges.

Ärendet

Beredning

Ärendet har beretts av Stadsbyggnadsförvaltningen. Barn-, jämställdhet och näringslivsperspektivet har beaktats i ärendet.

Föredragning

Bakgrund

Kommuner kan stänga ute vissa tunga fordon (lastbilar och bussar) från särskilt miljökänsliga områden i städer genom att införa miljözoner för att förbättra luftkvaliteten. Miljözon klass 1 infördes inom ett område i centrala Uppsala genom beslut i gatu- och samhällsmiljönämnden om en lokal trafikföreskrift som trädde i kraft 1 januari 2013 (bilaga 2).

Fordon som klarar utsläppsklass Euro5 får köra i miljözon klass 1 till och med utgången av år 2020 enligt det nationella regelverk som finns. Efter detta datum är det inte tillåtet utan alla fordon som kör miljözon 1 måste klara högre utsläppskrav.

Ansökan från Region Uppsala

Region Uppsala har inkommit med en ansökan om en tidsbegränsad dispens för att 40 regionbussar med miljöklass Euro5 ska få fortsätta köra inom Uppsalas miljözon under perioden 1 januari 2021 till 30 juni 2022 (bilaga 1).

Som skäl för sin ansökan har Regionen angett att upphandlingen av bussarna för regiontrafiken gjordes för åtta år sedan och gäller till utgången av juni 2022. Enligt Regionen specificerades miljökrav i upphandlingen utifrån då kända förutsättningar vilket innebär att fordonen skulle uppfylla utsläppskrav Euro 5. Regionen planerar att vidta särskilda åtgärder för att öka antalet fordon som uppfyller miljökraven men de anser att de skulle tvingas göra kortsiktiga prioriteringar om samtliga fordon ska klara miljökraven innan en ny upphandling träder i kraft. Regionen avser att eftermontera avgasrening på 17 fordon som frekvent trafikerar miljözonen. Att eftermontera avgasrening på samtliga regionbussar skulle kosta ca 15 miljoner kronor. När eftermontering av avgasrening gjorts innebär det att 105 fordon av totalt 145 regionbussar klarar miljökraven i miljözonen, de återstående 40 bussarna söker Regionen dispens för.

Lagstiftning och möjlighet till dispens

I 4 kap § 22 i trafikförordningen (1998:1276) beskrivs förutsättningarna för miljözoner. I 23 § beskrivs övergångsbestämmelser för tunga fordon i miljözon klass 1. Där sägs bland annat att fordon med Euro 5 får föras i miljözon till och med utgången av 2020.

Kommunen kan medge undantag från bestämmelserna i miljözon enligt trafikförordningen 13 kap 4 §. Undantag får föreskrivas eller medges om det behövs av särskilda skäl och kan ske utan fara för trafiksäkerheten, skada på vägen eller någon annan avsevärd olägenhet.

Särskilda skäl är skäl som på något vis avviker från det normala och som inte är vanligt förekommande. Det ska bedömas om de särskilda skälen är tillräckliga med hänsyn till det ändamål undantaget ska gälla för.

Konsekvenser avseende miljö kvalitetsnormen (MKN)

Under 2017-2019 har miljö kvalitetsnormen för kvävedioxid överskridits utmed Kungsgatan. Dygnsmedelvärdet för kvävedioxid (NOx) får överskridas högst sju gånger per år enligt nationella normer. År 2019 överskreds dygnsmedelvärdet 24 gånger. Det finns ett uppdrag i Mål och budget 2019-2021 att klara

miljökvalitetsnormerna för luft och en särskild utredning har genomförts under hösten 2019 och början på 2020 för att undersöka vilka åtgärder som ger bäst effekt för att sänka utsläppen. Utredningen visar att det finns stor potential att minska utsläppen genom att bussar med Euro 5 byts ut till bussar enligt miljöklass Euro 6.

Ett förbud för genomfart för annan trafik än bussar på Kungsgatan ger mindre effekt men kan ändå bidra till att utsläppen minskar. Om genomfartstrafiken minskar kan också tillgängligheten till målpunkter i staden förbättras för de trafikanter som behöver använda bilen för att komma in till centrum.

Ett förslag till minskning av genomfartstrafiken på Kungsgatan ska innefatta en beskrivning av hur fysiska åtgärder i gaturummet kan öka tydligheten i trafikmiljön för trafikanter som har en målpunkt i centrum samtidigt som de ska bidra till en ökad efterlevnad av en genomfartsbegränsning. Målet är att hitta en trafiklösning som ger bäst efterlevnad och störst minskning av luftföroreningar.

För att inte genomfartstrafiken på Dragarbrunnsgatan ska öka när genomfartstrafiken på Kungsgatan begränsas så bör trafikregleringen av Dragarbrunnsgatan ses över och förbud för genomfart införas.

Bedömning

En bedömning görs att de i ansökan framförda skälen kan anses vara särskilda och att dispens bör ges för 40 regionbussar i enlighet med det av Regionen inlämnade ansökan. Som viss kompensation för den uteblivna miljöeffekten kan övrig trafik minskas genom att ett förbud för genomfartstrafik på Kungsgatan införs.

Ekonomiska konsekvenser

Beslutet om dispens bedöms inte medföra några direkta ekonomiska effekter för kommunen. Ett beslut om att minska genomfartstrafiken på Kungsgatan kan innebära kostnader för fysiska åtgärder och nya skyltar.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2020-06-08

Bilaga 1: Ansökan om tidsbegränsad dispens från Uppsala kommuns lokala trafikföreskrifter om miljözon i innerstaden

Bilaga 2: lokaltrafikföreskrift_0380_2011_00875

Stadsbyggnadsförvaltningen

Mats Norrbom
Stadsbyggnadsdirektör

2020-05-05

Trafik och samhälle
Johan Wadman
018-611 19 10
johan.wadman@regionuppsala.se

Uppsala kommun
Gatu- och samhällsmiljönämnden

Ansökan om tidsbegränsad dispens från Uppsala kommuns lokala trafikföreskrifter om miljözon i innerstaden

Den 1 januari 2021 skärps kraven i Uppsalas miljözon vilket innebär att tunga fordon med dieselmotorer ska uppfylla utsläppsklass Euro 6 för att få trafikera zonen. Region Uppsala välkomnar alla åtgärder som vidtas för att förbättra miljö och luftkvalitet och ser det som positivt att kraven skärps.

Region Uppsala jobbar aktivt med att begränsa miljöpåverkan och i januari 2021 kommer merparten av fordonen i kollektivtrafiken i länet, inte bara de som trafikerar miljözonen, att uppfylla utsläppsklass Euro 6.

Det finns dock fordon i regionsbusstrafiken som inte kommer att uppfylla kravet. Avtalet upphandlades för nio år sedan och gäller tom juni 2022. Vid upphandlingen specificerades miljökraven utifrån då kända förutsättningar. Bussarna ägs av trafikföretaget och att ändra kraven under pågående avtalstid är svårt, och det är särskilt utmanande i slutet av avtalsperioden.

Region Uppsala planerar att vidta särskilda åtgärder för att öka antalet fordon som uppfyller kravet, men för att se till att samtliga fordon uppfyller de nya miljözonskraven skulle nämnden tvingas göra kortsiktiga prioriteringar, vilket på lång sikt inte skulle främja vare sig kommunens eller regionens övergripande mål om ekologiskt och ekonomiskt hållbar utveckling.

Se bilaga 1 för mer detaljerad beskrivning av situationen.

Ansökan

Region Uppsala ansöker om att Uppsala kommun, med stöd av 13 kap. 3§ Trafikförordningen, ska bevilja tidsbegränsad dispens att, på en mindre andel av turerna i miljözonen, använda fordon som inte uppfyller utsläppskraven, under perioden 1 januari 2021 tom. 30 juni 2022. Av bilaga 2 framgår vilka fordon som omfattas av dispensansökan.

2020-05-05

Johan Wadman
Trafikdirektör
Trafik och samhälle

Trafik och samhälle

Storgatan 27 | Box 1400 | 751 44 Uppsala | tfn 018-611 00 00 | fax 018-611 60 10 | org nr 232100-0024

www.regionuppsala.se

Beskrivning av kollektivtrafiken

Trafik- och samhällsutvecklingsnämnden är en beställarnämnd och upphandlar driften av kollektivtrafiken. För busstrafiken som berör Uppsala kommun har nämnden ett avtal för stadsbusstrafiken, ett avtal för regionbusstrafiken och ett avtal för lokal- och skolbusstrafiken¹.

Region Uppsalas miljömål avseende kollektivtrafiken

Regionen har som mål att utsläppen av kväveoxider (NO_x) från kollektivtrafiken år 2022 ska ha minskat med 15 procent jämfört med år 2018 och utsläppen av partiklar från kollektivtrafiken år 2022 ska ha minskat med 10 procent jämfört med 2018. Prognoserna talar för att målen kommer att nås.

Regionen har som mål att busstrafiken till 100 procent ska drivas med fossilfria drivmedel. Redan idag använder samtliga dieselbussar enbart biodiesel i form av HVO inom stads- och regionbusstrafiken. HVO är helt klimatneutralt i förbränningsfasen och utsläppen av kolväten (HC), partiklar (PM) och kväveoxider (NO_x) vid förbränningen är betydligt lägre än vid användning av konventionell fossil diesel.

Kravuppfyllnad i kollektivtrafiken

Den 1 januari 2021 kommer samtliga fordon inom stadsbusstrafiken samt lokal- och skolbusstrafiken som trafikerar miljözonen att uppfylla miljözonskraven. Avtalen omfattar ca 200 fordon.

Om inga särskilda åtgärder vidtas kommer därtill 88 av 145 berörda fordon inom regionbusstrafiken att uppfylla miljözonskraven. I syfte att öka antalet fordon som uppfyller kraven i miljözonen har sedan tidigare beslut fattats om att eftermontera avgasrening på 17 fordon som frekvent trafikerar miljözonen, vilket innebär att totalt 105 fordon kommer att uppfylla kraven den 1 januari 2021. Det innebär att det kvarstår 40 fordon som inte kommer att uppfylla miljözonskraven och vilka denna dispensansökan avser.

Läget inom regionbusstrafiken

Avtalet avseende regionbusstrafiken, som är tecknat med Nobina, upphandlades under år 2011 och gäller från och med juni 2012 till och med juni 2022. Inför upphandlingen specificerades miljökraven utifrån då kända förutsättningar, vilket innebär att fordonen minst ska uppfylla utsläppskrav Euro 5. I och med förordning 2013:76 utfärdad 28 februari 2013, åtta månader in i avtalsperioden, ändrades reglerna för miljözon så att Euro 6 krävdes efter 2020 för dieseldrivna fordon.

Bussarna ägs av Nobina och förvaltningen har inte möjlighet att ensidigt föra in nya krav under pågående avtal. Däremot har det vid planerade utbyten av fordon förts in en stor mängd fordon som uppfyller Euro 6.

¹ Skolbusstrafiken är ett kommunalt ansvar men kommunen har genom avtal överlåtit åt trafik- och samhällsutvecklingsnämnden att organisera skolskjutstrafiken. Syftet med samordningen mellan skolskjuts och allmän linjelagd kollektivtrafik är ökad kostnadseffektivitet och ekonomiska vinster för båda parter.

I och med det nya avtal som kommer att gälla från juni 2022 kommer samtliga fordon minst uppfylla miljözonskraven.

För att samtliga fordon som trafikerar miljözonen ska uppfylla utsläppskraven redan från 1 januari 2021 behöver 40 bussar bytas ut. Leveranstiden på nya bussar är drygt tolv månader. Alternativt kan avgasrening eftermonteras på fordonen till en kostnad av ca 15 mkr. Mot bakgrund av att det återstår en relativt kort avtalsperiod är denna kostnad svårhanterlig.

Varje dag kör 140 olika regionbussar in i miljözonen. Genom att alltid i första hand använda fordon som uppfyller utsläppskraven kommer endast en mindre andel av fordonen, mellan 35 och 40 av totalt ca 340 olika bussar, som kör inom miljözonen på en dag att behöva vara fordon som har dispens. Det innebär att totalt 40 fordon behöver få dispens, se bilaga 2. Dessa fordon ska så långt det är möjligt undvika att trafikera miljözonen under högtrafiktid.

Effekter av beviljad dispens

Region Uppsalas bedömning är att utsläppen som sker inom miljözonen kommer att reduceras kraftigt från busstrafiken jämfört med idag även vid en beviljad dispens. Anledningen till det är dels att antalet fordon som uppfyller Euro 6 kommer att öka, dels att användningen av resterande fordon i miljözonen som enbart uppfyller Euro 5 kommer att minska i stor omfattning.

Idag uppfyller som mest 174 av samtliga ca 340 fordon som trafikerar miljözonen Euro 6. Med de åtgärder som är planerade kommer ytterligare 80 fordon i stadsbusstrafiken, lokal- och skolbusstrafiken samt regionbusstrafiken att uppfylla Euro 6, d.v.s. totalt 254. Förutom de 40 fordon som denna dispensansökan avser är resterande fordon gasbussar där Euro 5 fortfarande kommer att uppfylla miljözonskraven.

Därtill innebär denna dispensansökan att fordon som uppfyller Euro 6 i så stor utsträckning som möjligt kommer att användas för trafik i miljözonen, speciellt under högtrafiktid. Idag finns ingen sådan planering vilket innebär att dessa fordon kan användas på linjer som inte trafikerar miljözonen.

Region Uppsalas alternativ om dispens inte beviljas

Det finns inte ekonomiska förutsättningar att konvertera alternativt nyanskaffa 40 bussar i regiontrafiken. Om dispensansökan avslås kommer Region Uppsala istället att behöva planera trafiken annorlunda. Ett möjligt alternativ är att införa byten utanför miljözonen så att de fordon som inte uppfyller utsläppskraven inte behöver köra in. Det skulle dock innebära längre restider för kunderna, vilket gör kollektivtrafiken till ett mindre attraktivt alternativ. Detta i sin tur riskerar att leda till att biltrafiken ökar och att förutsättningarna för att utveckla kollektivtrafiken minskar då biljettintäkterna sjunker samtidigt som kostnaderna ökar. Det skulle även kunna medföra ökat antal tomkörningar, vilket innebär en extra miljöbelastning. Kollektivtrafiken bidrar då inte längre till en hållbar samhällsutveckling.

Fordon som omfattas av dispensansökan

Fordon som ansöks dispens för							
Rad	Fordon inventarie-nr	Reg.nr	Årsmodell	Fordons-typ	Bränsle-typ	Avgas-norm	1:a reg. datum
1	6816	BCW160	2008	Ledbuss	HVO	Euro 5	2008-04-01
2	7566	SKH787	2012	Lågentré boggi	HVO	Euro 5	2012-05-28
3	7567	SKN166	2012	Lågentré boggi	HVO	Euro 5	2012-05-15
4	7568	SKT226	2012	Lågentré boggi	HVO	Euro 5	2012-05-28
5	7569	SKU202	2012	Lågentré boggi	HVO	Euro 5	2012-05-15
6	7570	SKU484	2012	Lågentré boggi	HVO	Euro 5	2012-05-28
7	7571	BOP110	2012	Lågentré boggi	HVO	Euro 5	2012-05-28
8	7572	XYE908	2012	Lågentré boggi	HVO	Euro 5	2012-05-28
9	7573	SLM043	2012	Lågentré boggi	HVO	Euro 5	2012-05-28
10	7574	DHD274	2012	Lågentré boggi	HVO	Euro 5	2012-05-28
11	7575	EGL523	2012	Lågentré boggi	HVO	Euro 5	2012-05-28
12	7576	XYE973	2012	Lågentré boggi	HVO	Euro 5	2012-05-28
13	7577	BOS407	2012	Lågentré boggi	HVO	Euro 5	2012-05-28
14	7578	CLS146	2012	Lågentré boggi	HVO	Euro 5	2012-05-28
15	7579	TSN229	2012	Lågentré boggi	HVO	Euro 5	2012-05-28
16	7580	SLJ337	2012	Lågentré boggi	HVO	Euro 5	2012-05-28
17	7581	WBN474	2012	Lågentré boggi	HVO	Euro 5	2012-05-28
18	7582	SLS673	2012	Lågentré boggi	HVO	Euro 5	2012-05-28
19	7583	SLW778	2012	Lågentré boggi	HVO	Euro 5	2012-05-28
20	7584	SMF169	2012	Lågentré boggi	HVO	Euro 5	2012-05-28
21	7585	SMJ016	2012	Lågentré boggi	HVO	Euro 5	2012-05-28

22	7586	WBU395	2012	Lågentré boggi	HVO	Euro 5	2012-05-28
23	7587	SMJ202	2012	Lågentré boggi	HVO	Euro 5	2012-05-28
24	7588	TUY949	2012	Lågentré boggi	HVO	Euro 5	2012-05-28
25	7589	SLP616	2012	Lågentré boggi	HVO	Euro 5	2012-05-28
26	7609	DJD990	2012	Normal boggi	HVO	Euro 5	2012-06-08
27	7610	DJD993	2012	Normal boggi	HVO	Euro 5	2012-06-08
28	7611	DJE003	2012	Normal boggi	HVO	Euro 5	2012-06-08
29	7612	DJE006	2012	Normal boggi	HVO	Euro 5	2012-06-08
30	7613	DJE013	2012	Normal boggi	HVO	Euro 5	2012-06-08
31	7614	DJE030	2012	Normal boggi	HVO	Euro 5	2012-06-08
32	7615	DJE057	2012	Normal boggi	HVO	Euro 5	2012-06-08
33	7616	DJE071	2012	Normal boggi	HVO	Euro 5	2012-06-08
34	7617	DJE078	2012	Normal boggi	HVO	Euro 5	2012-06-08
35	7618	DJE086	2012	Normal boggi	HVO	Euro 5	2012-06-08
36	7619	DJE115	2012	Normal boggi	HVO	Euro 5	2012-06-08
37	7620	DJE120	2012	Normal boggi	HVO	Euro 5	2012-06-08
38	7621	EGN088	2012	Normal boggi	HVO	Euro 5	2012-06-08
39	7622	DJE133	2012	Normal boggi	HVO	Euro 5	2012-06-08
40	7623	DJE145	2012	Normal boggi	HVO	Euro 5	2012-06-07

Register

Beteckning:

0380 2011:00875

Rubrik:

Uppsala kommuns lokala trafikföreskrifter om miljözon i innerstaden;

Bemyndigande:

10 kap. 1 § andra stycket 3 trafikförordningen (1998:1276)

10 kap. 3 § första stycket trafikförordningen (1998:1276)

Dag för ikraftträdande:

2013-01-01

Övriga uppgifter

Dag för beslut:

2011-09-28

Föreskriften berör:

Uppsala - Uppsala

Publicerat på webbplatsen Svensk trafikföreskriftssamling:

2012-11-13

Har strukturerad information:

Ja

Har vägnätsanknytning:

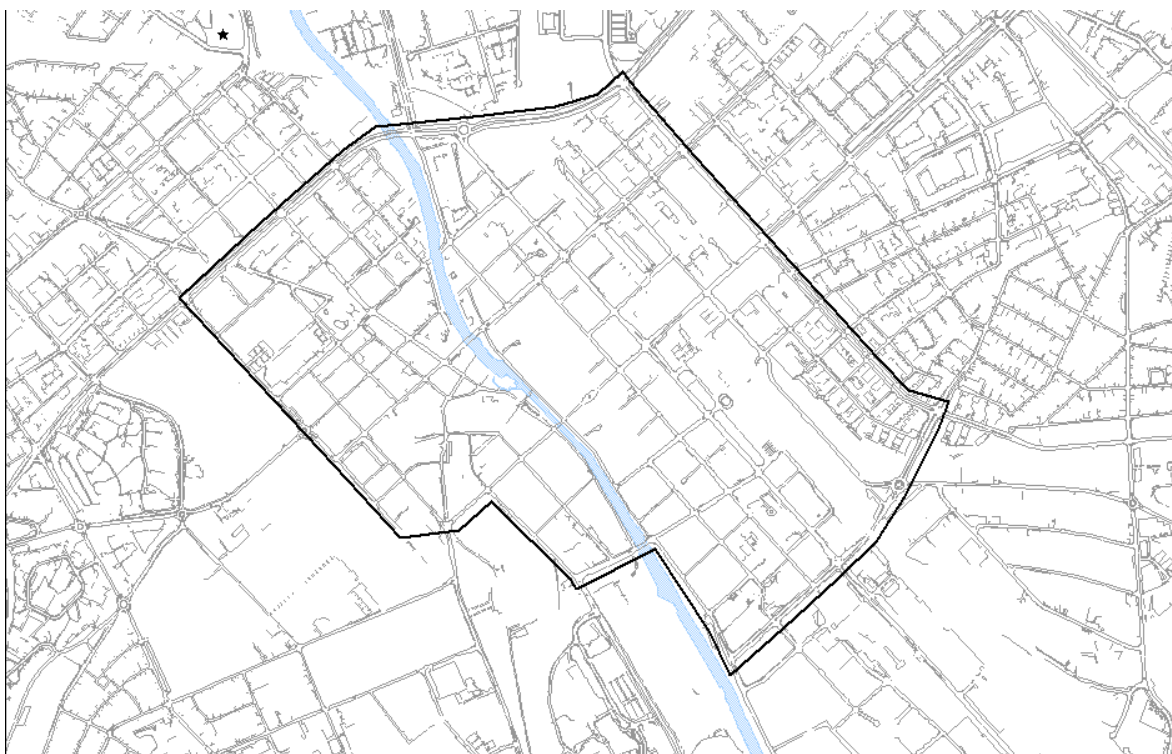
Ja

Uppsala kommuns lokala trafikföreskrifter om miljözon i innerstaden;

beslutade den 28 september 2011.

Uppsala kommun föreskriver med stöd av 10 kap. 1 § andra stycket 3 och 3 § första stycket trafikförordningen (1998:1276) följande.

Markerat område enligt kartbild ska vara miljözon. Samtliga gator ingår i området samt de i huvudsak avgränsande gatorna Kyrkogårdsgatan, Drottninggatan, Nedre Slottsgatan, Munkgatan, Östra Ågatan, Strandbodgatan, Väderkvarnsgatan, Råbyvägen och Luthagsesplanaden.

Denna författning träder i kraft den 1 januari 2013.

På Uppsala kommuns vägnar.

Stefan Hanna

Ann-Britt Ådegren